

Till Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Ju.dom@regeringskansliet.se

YTTRANDE ÖVER UTREDNINGEN OTILLÅTNA BOSÄTTNINGAR, Ds 2016:17

1.1 Sammanfattning:

Civil Rights Defenders avstyrker merparten av förslagen i utredningen Otillåtna bosättningar mot bakgrund av de inskränkningar av mänskliga rättigheter och frångående av allmänna rättsgrundsatser i såväl nationell som internationell rätt som förslagen innebär.

1.2 Allmänna synpunkter

Civil Rights Defenders har granskat utredningens förslag och bakomliggande resonemang utifrån Sveriges internationella åtaganden att respektera och garantera mänskliga fri- och rättigheter. Civil Rights Defenders har tidigare uppmärksammat de kunskapsluckor avseende de folkrättsliga skyldigheterna gentemot utsatta unionsmedborgare bland såväl makthavare som andra samhällsaktörer.¹ Utredaren har närvarat på ett seminarium rörande utsatta unionsmedborgares rättigheter samt inhämtat Civil Rights Defenders synpunkter. Kontakterna med utredaren har, trots att relevanta människorättsresonemang förs i utredningen, inte resulterat i förslag som i tillräcklig utsträckning säkerställer rättigheter och är förenliga med Sveriges konventionsenliga skyldigheter.

---

¹ Civil Rights Defenders rapport, Utsatta unionsmedborgare i Sverige: Statens skyldigheter enligt internationella människorättsnormer, EU-rätt och svensk rätt, december 2015, Civil Rights Defenders, Öppet brev till regeringen, 4 februari 2016, <https://www.civilrightsdefenders.org/sv/news/svenska-risk-for-krankningar-av-utsatta-eu-medborgares-rattigheter-oppet-brev-till-regeringen/>.

Civil Rights Defenders välkomnar ambitionen att göra avlägsnandet från otillåtna boställningar mer rättssäkert för de boende genom att garantera möjligheten att invända i processen. Vid en analys av förslagen är det dock få av förslagen som kommer att tillgodose denna ambition i praktiken och några av förslagen försvårar istället möjligheterna för de bosatta att invända. Regeringens och svenska myndigheters arbete för att tillgodose markägares rätt till sin egendom är en viktig del av Sveriges konventionsåtaganden som Civil Rights Defenders ställer sig bakom, men detta får inte ske utan iakttagande av de boendes rättigheter i samband med avlägsnandena.

Trots en utförlig redogörelse av de regelverk som måste iaktas i samband med avhysning saknas en analys av i vilken mån utredningens förslag är förenliga med de krav som ställs i regelverken. Civil Rights Defenders vill understryka att en stat som ratificerat aktuella människorättsinstrument är skyldig att garantera dessa rättigheter för alla som befinner sig här i landet oavsett medborgarskap eller legal status enligt bindande människorättsnormer.² Relevanta rättskällor som saknas i utredningen är dessutom FN:s konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (MOP-konventionen), EU-rättens krav på likabehandling av unionsmedborgare samt uttalanden och praxis från de organ som övervakar efterlevnaden av de relevanta regelverken.

I juni 2016 uttryckte FN:s expertkommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-kommittén) och Europeiska kommissionen kritik mot medlemsländernas hanteringen av otillåtna boställningar i Europa i allmänhet och mot Sveriges ageranden i samband med avhysningsprocessen i synnerhet. ESK-kommittén uttalade sig uttryckligen om det aktuella lagförslaget i sin senaste rapport om Sveriges efterlevnad av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.

The Committee is concerned about the increased incidence of forced evictions affecting Roma individuals living in informal settlements. The Committee is also concerned about the proposed legislative amendment on eviction procedures, which reportedly would further weaken the vulnerable position of those subject to eviction and expedite the eviction process from informal settlements (art. 11).³

---

² Artikel 5 Vienna Declaration and Programme of Action, artikel 29 Wienkonventionen om traktaträtten, artikel 1 EKMR, artikel 2.2 ESK-konventionen, artikel 2.1 MOP-konventionen, artikel 2 Barnkonventionen.

³ ESK-kommittén, Concluding observations on the sixth periodic report of Sweden, E/C.12/SWE/CO/6, p. 39.

För att åtgärda problemen uppmanar kommittén Sverige att angripa de bakomliggande orsakerna till romernas utsatthet i samband med avhysningar.⁴ Vidare föreslås att underlätta tillgången till lämpliga bostäder för romer genom att vidta effektiva åtgärder för att avlägsna diskriminerande hinder vid tillgång till bostäder. Kommittén uppmanar Sverige att utforma lagstiftningen så att förfarandet i samband med avhysningar är i överensstämmelse med kommitténs General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions, (Generalkommentaren).⁵ De betonar även att tvångsavhysningar ska vara möjliga endast som en sista utväg och att alternativa långtidsboenden ska erbjudas i dessa fall.

Människorättskommittén uttalade tidigare under året en oro över romers begränsade tillgång till bostad såväl som utbildning, sysselsättning och sjukvård i Sverige och även över utsattheten för romer från andra EU-länder vilka saknar uppehållsrätt.⁶ Regeringen uppmanades att vidta alla nödvändiga åtgärder för att tillförsäkra romer tillgång till samhällstjänster utan diskriminering och att identifiera sätt att underlätta sådan tillgång.

Även Europarådet har rekommenderat medlemsstaterna att anpassa sin lagstiftning efter Generalkommentaren samt uttryckligen uttalat att romer bör erbjudas alternativa boenden vid avhysningar.⁷ Generalkommentarens krav överensstämmer även med de krav på avhysningsprocessen som framställts i praxis från Europeiska kommittén för sociala rättigheters.⁸

Europeiska kommissionen understryker i sin utvärdering av EU:s ramverk och rådets rekommendation rörande strategier för integrering av romer i medlemsländerna, att medlemsländerna måste säkerställa respekten för grundläggande rättigheter vid tvångsavhysningar och tillhandahålla alternativa boenden för de som avhysts.⁹ I samband med presentationen av utredningen underströk kommissionens representant att kritiken omfattade bland annat Sveriges ageranden. Kritiken som framförts av de övervakande organen har därmed även stöd i kommissionens syn på medlemsländernas ansvar gentemot romer i samband med avhysning.

---

⁴ Ibid, p. 40.

⁵ ESK-kommittén, General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions.

⁶ Människorättskommittén, Concluding observations on the seventh periodic report of Sweden, p. 14-15.

⁷ Council of Europe committee of ministers, Rec(2004)14, p. 30, och Rec(2005)4, p. 26.

⁸ Médecins du Monde-International v. France, Complaint No. 67/2011, p. 75

⁹ Communication from the commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social committee and the Committee of the regions, SWD(2016) 209 final, s. 11.

Utredaren redogör för några av de övervakande organens uttalanden i fråga om kraven i samband med avhysning men ingen koppling görs sedan till dessa i de förslag utredaren för fram. Civil Rights Defenders vill understryka att många av rättigheterna under EKMR, MOP-konventionen och ESK-konventionen är omedelbara och tillåter enbart avvikelser i relation till statens kapacitet och den allmänna levnadsstandarden.¹⁰ Utifrån dessa förutsättningar har Sverige en långtgående skyldighet att garantera konventionernas innehåll och begränsat utrymme att tolka dessa rättigheter på något annat sätt än så som de uttrycks hos de övervakande organen.

Sammanfattningsvis vill Civil Rights Defenders understryka att Sveriges konventionsenliga ansvar gäller gentemot *alla* som befinner sig inom dess jurisdiktion och att efterlevnaden av praxis och rekommendationer från de övervakande organen har avgörande betydelse för hur Sverige lever upp till folkrättsliga åtaganden.

Mot bakgrund av dessa allmänna synpunkter har vi granskat utredningens förslag. De förslag som inte kommenteras tillstyrkes eller lämnas utan avseende med anledning av att förslag som ligger till grund för dessa avstyrkts. Termen avhysning kommer användas för förfarandet då bosatta avlägsnas från sin bostättning för att undvika oklarhet och sammanstämna med termen evictions i internationell rätt.

2 Analys av utredningens förslag

2.1 Markägares möjligheter att avhysa

Civil Rights Defenders tillstyrker utredarens förslag i avsnitt 8.1 men understryker att de båda målsättningarna, att stärka markägares möjligheter och att avlägsna en bostättning och garantera de boende ett rättssäkert förfarande, inte får utesluta varandra. Det är viktigt att skilja på den rätt personer har att bosätta sig på en plats och rätten till en rättssäker, rättighetsenlig och proportionerlig avhysningsprocess. Någon rätt att bosätta sig besitter sällan de bosatta, däremot har de rätt till en avhysningsprocess i enighet med Generalkommentarens krav och rätt att motsätta sig motpartens ställningstagande enligt bl.a. artikel 6.1 EKMR, se 2.3.¹¹ Markägarens

---

¹⁰ ESK-kommittén, General Comment No. 3: The nature of States parties' obligations, 1990, para. 2 och 3.

¹¹ ESK-kommittén, General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions, Médecins du Monde-International v. France, Complaint No. 67/2011, p. 75, ESK-kommittén, Concluding observations on the sixth periodic report of Sweden, E/C.12/SWE/CO/6, p. 40.

intresse av en enklare avhysningsprocess får alltså inte äventyra de boendes rättigheter i samband med avhysningen.

2.2 Polisen bör mer aktivt utnyttja de legala förutsättningarna som finns för att ingripa mot otillåtna bosättningar och införande av ett alternativt förfarande

Civil Rights Defenders avstyrker utredarens förslag under 8.2. Det polisiära förfarandet är knapphändigt reglerat, rättsosäkert och svårt att angripa. De legala ramarna som polisen grundar sitt agerande på begränsas till allmänt hållna regler om störning av den allmänna ordningen och avvärjning av straffbelagd handling. Polisens beslut går inte att invända mot eller överklaga och innefattar inte någon motiveringskyldighet vilket resulterar i att den som anser polisens beslut felaktigt eller oproportionerligt enbart har att i efterhand klaga på polisens agerande hos JO. Det polisiära förfarandet är därmed oförenligt med kravet på rättsmedel och rätten att invända mot beslut enligt artikel 6 och 13 EKMR. Dessutom åsidosätts kraven på insatser i samband med avhysningen genom att polisens insatser ofta sker med kort varsel och det saknas reglering som tillgodoser dessa krav.¹² Det framstår inte som ändamålsenligt att såsom utredaren gör argumentera för att garantera de boende möjligheten att invända i processen och samtidigt förordna ett förfarande som innehåller bristfälliga rättssäkerhetsgarantier och dessutom inte tillgodoser konventionernas krav på avhysning. För att det polisiära förfarandet överhuvudtaget ska vara godtagbart och kunna användas vid avhysningar måste det finnas regelverk kring förfarandet som tillgodoser dessa krav.

Civil Rights Defenders tillstyrker utredningens förslag i avsnitt 8.5 och 8.6 att införa ett alternativt förfarande för att tillgodose de bosattas rättssäkerhet och Generalkommentarens krav vid avhysningsprocessen. Mot bakgrund av nackdelarna med det polisiära förfarande föreslås dock att det alternativa förfarandet görs till det normala och inte vice versa. I det följande redogörs för invändningar avseende det nya avlägsnandeförfarandets olika moment för sig.

2.3 Ej krav på identifikation vid ansökan om särskild handräckning och avlägsnande av tredje man

---

¹² ESK-kommittén, General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions, Médecins du Monde-International v. France, Complaint No. 67/2011, p. 75, ESK-kommittén, Concluding observations on the sixth periodic report of Sweden, E/C.12/SWE/CO/6, p. 40.

Civil Rights Defenders avslår båda förslagen i 9.2.1 och 9.3.9. Syftet bakom att den sökande i regel ska identifiera den svarande har att göra med möjligheten till delgivning till den svarande, vilket är avgörande för möjligheten att invända mot ansökan.¹³ Utan kravet på identifikation försvinner visserligen inte oidentifierade och tredje mäns rätt att invända mot ansökan. I realiteten riskerar de berörda i högre grad att inte informeras om ansökan, då de inte anges eller kontaktas personligen och kan ha kommit till bopplatsen senare i avhysningsprocessen. Dessutom är kravet på delgivning och underrättelse i förslaget inte absoluta för tredje män.¹⁴

Redan idag tillgodoser inte formkraven vid delgivning att de kommer de svarande till del då det får ske såväl skriftligen via post som muntligen och på valfritt språk.¹⁵ De som berörs av ansökan är ofta analfabeter och har bristande språkkunskaper och kan inte tillgodogöra sig informationen i skriftlig form eller på något annan språk än modersmålet. Tas kravet på identifikation bort begränsas de bosattas möjlighet att informeras ytterligare.

Förslaget att ansökan istället ska innefatta andra uppgifter tillgodoser inte de boende deras processuella rättigheter och riskerar att leda till att de oidentifierades rättigheter försummas. Då barn innefattas bland de oidentifierade eller tredje männen finns exempelvis en uppenbar risk att Barnkonventionen och främst barnens bästa åsidosätts. Det identitetslösa förfarandet har sin grund i det franska avhysningsförfarandet vilket har mött stark kritik från bl.a. Amnesty International.¹⁶

I Sverige gäller kontradiktionsprincipen och principen om parternas likhet som en grundläggande processrättslig princip genom kravet på en rättvis rättegång i artikel 6.1 EKMR.¹⁷ Principerna innebär att båda parterna i en process ska ges möjlighet att motsätta sig den andra partens argument och kunna ta del av grunderna för argumenten.¹⁸ Förfarandet vid särskild handräckning omfattas enligt RH 1994:8 av artikel 6.1, då det är fråga om en prövning av civila rättigheter och skyldigheter. Rätten till effektivt rättsmedel i artikel 13 EKMR, innefattar en för båda parter praktisk möjlighet till rättsmedel vid potentiell inskränkning av exempelvis rätten till hem,

---

¹³ Zeteo, lagkommentar till 33 kap. 1 § RB,

http://zeteo.wolterskluwer.se.ezproxy.its.uu.se/document/rbkomm_rbkavd2_s3_s2_s2.

¹⁴ Ds 2016:17, Otillåtna bosättningar, s. 145.

¹⁵ 29 §, lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

¹⁶ Amnesty International, Chased away – forced evictions of Roma in IIs-De-France, 2012.

¹⁷ van Dijk & van Hoof, Theory and practice of the European Conventions of Human Rights, s. 580-589

¹⁸ Ibid.

artikel 8 EKMR.¹⁹ Efter domarna Winterstein mot Frankrike och Yordanova mot Bulgarien framgår klart att det vid en potentiell kränkning av artikel 8 EKMR, måste finnas möjlighet till en prövning av åtgärdens proportionalitet och rimlighet.²⁰ Kraven på tillgång till rättsmedel, konsultation och information vid avhysning framgår även av Generalkommentaren och sociala stadgans praxis och ska omfatta samtliga som drabbas av beslutet.²¹

Sammanfattningsvis leder förslaget till ett mer rättsosäkert förfarande där oidentifierade och tredje män riskerar att inte informeras om avhysningen och därmed förlora sina möjligheter att invända mot beslutet och verkställigheten. Det finns en risk för att hänsyn inte tas till dessa individers intressen i bedömningen av om, när och hur avhysningen ska företas. Denna konsekvens är inte bara olycklig utifrån syftet med utredningen utan också konventionsstridig.

2.4 Underrättelse till socialnämnden när ansökan gjorts till Kronofogdemyndigheten och om tiden för verkställandet av avhysningen

Civil Rights Defenders tillstyrker förslagen i 9.2.2 och 9.3.2 men konstaterar att fler myndigheter inom välfärdssystemet måste engageras att ta sitt ansvar för att Sverige ska kunna uppfylla sina skyldigheter. I dagsläget garanteras utsatta unionsmedborgare generellt inte sina rättigheter utan diskriminering. I de flesta kommuner nekas de t.ex. skolgång, socialt bistånd, sjukvård, alternativa boenden och grundläggande tillgång till vatten och sanitet. För en mer utförlig redogörelse av skyldigheterna hänvisas till Civil Rights Defenders rapport Utsatta unionsmedborgare i Sverige och Raoul Wallenberg Institutets rapport Inconvenient Human Rights.²² ESK-kommittén är dessutom tydlig med att det är de bakomliggande orsakerna vilka leder till de bosatta romernas utsatthet som måste angripas.²³ Likaså uttalade Människorättskommittén kritik mot att romer i Sverige har begränsad tillgång till de samhällstjänster som de har rätt till enligt konventionen.²⁴ Utöver förslaget om kontakt

¹⁹ Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, s. 429.

²⁰ Winterstein mot Frankrike, p. 155, Yordanova mot Bulgarien, p. 118(iv).

²¹ Médecins du Monde-International v. France, Complaint No. 67/2011, p. 75,

ESK-kommittén, General Comment No. 7: Non-discrimination in economic, social and cultural rights, 2009, p. 15.

²² Civil Rights Defenders, Utsatta unionsmedborgare i Sverige: Statens skyldigheter enligt internationella människorättsnormer, EU-rätt och svensk rätt
Raoul Wallenberg Institute, Inconvenient Human Rights.

²³ ESK-kommittén, Concluding observations on the sixth periodic report of Sweden, E/C.12/SWE/CO/6, p. 40.

²⁴ Människorättskommittén, Concluding observations on the seventh periodic report of Sweden, p. 14-15.

med socialnämnden måste därför även åtgärder vidtas för att säkerställa att ansvariga myndigheter faktiskt tillgodoser unionsmedborgare deras rättigheter. Tillgång till rättigheter är en förutsättning för att omfattningen av otillåtna bosättningar ska minska.

2.5 Svarandens ansvar för kostnader i den summariska processen och för förrättningskostnader samt föreläggande för den svarande att lämna uppgifter om sig själv när yttrar sig över ansökan

Civil Rights Defenders avstyrker förslagen i avsnitt 9.2.4, 9.2.7 och 9.3.12 som en naturlig följd av att vi avstyrker förslagen om möjlighet att avhysa oidentifierade och tredje män. Det konstateras även att förslaget skulle leda till en olikbehandling av de svarande vid betalningsskyldigheten då de som identifierats riskerar att få omfattande betalningsskyldighet som skulle fördelats på alla boende. Detta strider mot allmänna rättsgrundsatser om allas likhet inför lagen och brister i förutsägbarhet då betalningsskyldigheten avgörs av sökandens möjlighet och intresse av att identifiera de boende. Förslaget riskerar leda till att de svarande inte tar del i processen p.g.a. risken att bli betalningsskyldig.

2.6 Interimistiska beslut

Civil Rights Defenders avslår förslaget under avsnitt 9.2.5 på grunden att det interimistiska förfarandet inte tillgodoser svarandens rätt att invända i processen förrän efter verkställighet. Enda skillnaden jämfört med den nuvarande regleringen av förfarandet är att svaranden måste underrättas om avhysningen innan den sker.²⁵ Förslaget innebär i praktiken fortfarande att avhysning kan ske i direkt anslutning till underrättelsen vilket inte tillgodoser kraven enligt Generalkommentaren och sociala stadgans praxis.²⁶ Möjligheten att ansöka om inhibition enligt 18 kap. 12 § st 1 Utsökningsbalken (1981:774) (UB) blir därför i praktiken knappast heller möjlig då det förutsätter att informationen om avhysningen kommit de berörda till del i ett tidigare skede. Genom förfarandet nekas de boende sin grundläggande rätt att komma till tals enligt artikel 6.1 och 13 EKMR samt utesluter förutsättningarna för samråd, information, varsel, alternativt boende, förbud mot avhysning nattetid och vinter, rättsmedel och rättshjälp i samband med avhysning. Kritiken mot förfarandets avsteg

---

²⁵ Förslaget till 16:10a UB.

²⁶ ESK-kommittén, General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions, Médecins du Monde-International v. France, Complaint No. 67/2011, p. 75.

från allmänna rättsgrundsatser har även framförts av Kronofogdemyndigheten själv där beslut om interimistiskt förfarande avslogs på grunden att det ansågs innebära ”.. ett avsteg från att var och en ska ges tillfälle att ta tillvara sin rätt innan myndigheter ingriper i dennes rättigheter”.²⁷

Under 11.2 konstaterar utredaren att proportionalitetsbedömningen förväntas leda till färre interimistiska beslut. Det är svårt att förstå grunden till denna slutsats då interimistiska beslut idag i regel bifalls och då proportionalitetsbedömningen redan idag ska beaktas vid Kronofogdemyndighetens handläggning och verkställighet, se 2.7.

2.7 Proportionalitetsbedömning

Civil Rights Defenders tillstyrker förslagen under avsnitt 9.2.6 och 9.3.4 på att införa uttryckliga krav på proportionalitetsbedömning på grunden att det förtydligar rätten för varje person som riskerar att bli av med sitt hem att få prövat om åtgärden är proportionerlig och rimlig.²⁸ Det kan dock noteras att en sådan skyldighet råder redan idag då proportionalitetsprincipen genomsyrar hela Europarätten och är en allmän rättsprincip enligt nationell rätt.²⁹ 16:3 UB och 3:1 Utsökningsförordningen ger även uttryck för proportionalitet vid verkställigheten av avhysningar. Även om ett förtydligande av det aktuella rättsläget är viktigt ifrågasätts om förslagen kommer att leda till någon förändring av rättssäkerheten för de boende i realiteten. För att förslaget ska få effekt finns ett behov av riktlinjer som säkerställer att hänsyn tas till folkrättsligt relevanta intressen och att dessa vägs in i proportionalitetsbedömningen. För möjlighet att angripa bedömningen i det enskilda fallet finns även ett behov av krav på skriftlig motivationsskyldighet.

I den bedömning som görs idag tillerkänns sanitär olägenhet ofta en stor betydelse för om bosättningen ska avhysas oavsett den reella påfrestningen och trots att det är statens skyldighet att förse var och en med vatten och sanitet.³⁰ Civil Rights Defenders ser kritiskt på hur staten låter sin egen underlåtenhet att tillgodose grundläggande rätt till vatten och sanitet ligga till grund för att kunna avhysa de boende. Om skälet sanitär olägenhet inte problematiseras mer fortsättningsvis och varken riktlinjer eller skriftlig motiveringsskyldighet tillgodoser att bedömningen görs i

²⁷ Kronofogdemyndigheten, Uppsala kommun, Målnummer 21-169381-15.

²⁸ Winterstein mot Frankrike, para. 155 & Yordanova mot Bulgarien para. 118(iv).

²⁹ Se korrespondens mellan Civil Rights Defenders och Kronofogdemyndigheten & Kronofogdemyndighetens hemsida, 4 oktober 2013, <http://kronofogden.se/24862.html>.

³⁰ Raoul Wallenberg Institute, Inconvenient Human Rights, s. 14 f. & 19.

enlighet med internationella förpliktelser riskerar förslaget att inte tillföra något nytt i praktiken.

2.8 Överklagande, underrättelse till svarande, frister och anstånd

Civil Rights Defenders avstyrker förslagen under avsnitt 9.2.8, 9.3.15, 9.3.3, 9.3.5, 9.3.6 och 9.3.7 på grunden att de inte tillgodoser rätten för de boende att invända i processen och då tidsfristerna är för rigida för att tillgodose kraven på avhysningsprocessen enligt Generalkommentaren och sociala stadgans praxis.³¹

Enligt förslagen ska samma regler för överklagade av avhysning även gälla för avlägsnande. Förslaget leder inte till någon skillnad från vad som gäller idag vid särskild handräckning. För att leva upp till utredningens ambition att underlätta för de boende att göra invändningar i processen krävs som anförts ovan främst att praktiska regler tillgodoser att ett överklagande blir möjligt i realiteten.

Ett problem med lagförslaget och de nuvarande överklagandereglerna är att avhysningen kan verkställas trots att beslutet att avhysa de bosatta har överklagats, om verkställigheten inte inhiberas självständigt. Att invända mot beslutet i efterhand fyller i realiteten inte någon funktion för de bosatta, vilka redan bosatt sig någon annanstans och vars boende redan rivits och då deras tillhörigheter redan förstörts eller omhändertagits. Att inhibera beslutet kräver såsom tidigare påpekats dessutom vetskap om beslutet innan det verkställs. Europadomstolen har poängterat betydelsen av interimistiska åtgärder och inhibition för att kunna tillvarata sina rättigheter enligt EKMR, och för tillgången till effektivt rättsmedel, artikel 13.³² För att uppfylla konventionens krav bör beslut om avhysning och verkställande inhiberas per automatik i samband med ett överklagande.

Angående de olika fristerna för underrättelse innan verkställande, handläggningstid och anstånd konstateras att de är för snäva och rigida för att tillgodose kraven på avhysningsprocessen. De olika omständigheterna vid bosättningen kräver att fristerna är tillräckligt långa för att tillgodose kraven på rimligt varsel, samråd, information, alternativa boenden, reservation av väder och årstid m.m.

---

³¹ ESK-kommittén, General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions, Médecins du Monde-International v. France, Complaint No. 67/2011, p. 75

³² Al-Sadoon och Mufti mot Förenade Kungariket, para. 160 och Čonka mot Belgien, para. 82-83.

2.9 Hantering av svarandens egendom

Civil Rights Defenders avstyrker förslagen under avsnitt 9.3.10 på grunden att beslut om försäljning eller förverkande av egendom riskerar att verkställas innan de berörda informerats om omhändertagandet och riskerar att bli avhängigt en bedömning av Kronofogdens förvaringsmöjligheter. Vinsterna av en sådan behandling framstår inte som proportionerlig mot den skada som det kan innebära för de boende och riskerar att äventyra rätten för den enskilde till sin egendom, tilläggsprotokoll 1 artikel 1 EKMR, och rätten till privat- och familjeliv och hem i artikel 8 EKMR.

Omhändertagande och förverkande av livsnödvändig egendom kan även aktualisera ansvaret att inte utsätta en person för omänsklig eller förnedrande behandling enligt artikel 3 EKMR om omhändertagandet av egendomen leder till att en individ hamnar i mycket svåra levnadsförhållanden.³³

---

³³ Z. med flera mot Förenade Kungariket, para. 74.